

Dlaczego agroekologia?

Agroekologia jest odpowiedzią na pytanie, w jaki sposób zmienić i naprawić nasz system żywnościowy i życie obszarów wiejskich, które zostały zniszczone przez rolnictwo przemysłowe oraz tak zwane Zielone i Niebieskie Rewolucje. Uważamy Agroekologię za kluczową formę oporu wobec systemu gospodarczego, który przedkłada zyski ponad ludzi. Przemysłowy system żywnościowy jest główną przyczyną licznych kryzysów: klimatycznego, żywnościowego, ekologicznego, zdrowia publicznego i innych. Umowy o wolnym handlu i korporacyjne porozumienia inwestycyjne, umowy w sprawie rozstrzygania sporów pomiędzy inwestorami a państwami oraz fałszywe rozwiązania, takie jak rynki emisji związków węgla, a także postępująca „finansjalizacja” ziemi i żywności – wszystkie z nich powodują dalsze pogłębianie się tych problemów. Agroekologia w ramach Suwerenności Żywnościowej oferuje nam wspólną ścieżkę do przezwyciężenia wymienionych wyżej kryzysów.

Deklaracja Międzynarodowego Forum na rzecz Agroekologii¹

Świat na krawędzi przepaści

Coraz trudniej zignorować kryzys, w jakim znalazł się przemysłowy system żywnościowy. Od co najmniej dekady ukazują się kolejne raporty naukowe, które jasno pokazują, że **dominujący dziś przemysłowy system rolno-spożywczy niszczy życie na naszej planecie**. Jest główną przyczyną dramatycznej utraty bioróżnorodności², coraz częściej określanej przez naukowców jako szóste wielkie wymieranie, odpowiada za 50% emisji gazów cieplarnianych³, które napędzają katastrofalną zmianę klimatu, prowadzi do pustynnienia i degradacji gleb. Jeśli obecna tendencja się utrzyma, za 60 lat na Ziemi najprawdopodobniej nie będzie już nadających się do uprawy ziem⁴. Jednocześnie system ten wytwarza schematyzowaną żywność, która przyczynia się do powstawania większości chorób chronicznych związanych z odżywianiem.

Stoisko z ekologicznymi warzywami. Fot. [Ali Jafri flickr.com](#)

Narzucany całemu światu przez kraje bogatej Północy globalny system rolno-spożywczy prowadzi również do niezmiernie dotkliwych skutków społecznych, szczególnie na globalnym Południu⁵. Opierając się na monopolu niewielkiej liczby pionowo zintegrowanych korporacji, które w coraz większym stopniu kontrolują wszystkie ogniwa łańcucha produkcji żywności – poczynając od sprzedaży patentowanych nasion i środków ochrony roślin poprzez ich uprawę, przetwórstwo, aż po sieci sprzedaży – zagraża podstawom egzystencji setek milionów ludzi. Bardzo obrazowo opisali to Szymon Rębowski i Piotr Depta-Kleśta w magazynie „Kontakt”: „Weźmy na przykład *Persea americana* – avocado. Dla jednych stał się w ostatnim czasie smacznym, zdrowym i modnym składnikiem nowoczesnej diety. Innym – w Meksyku i Chile – kojarzy się raczej z utratą ziemi, brakiem dostępu do wody pitnej, zniszczeniem środowiska naturalnego i niewolniczą pracą”⁶.

Przemysłowy model produkcji i dystrybucji żywności, wraz całym globalnym systemem społeczno-gospodarczym, który opiera się na intensywnym użyciu paliw kopalnych, rabunkowej eksploatacji zasobów naturalnych i paradygmacie ciągłego wzrostu gospodarczego, doprowadził nasz świat na skraj przepaści. I nie są to katastroficzne wizje powstałe w zatrutych alkoholem umysłach dekadentkich artystów, lecz fakty, co do których istnieje naukowy konsensus.

Odpowiedź rządów i wielkiego biznesu

Odpowiedzią rządów, instytucji międzynarodowych i wielkiego biznesu na ten bezprecedensowy, zagrażający podstawom życia na ziemi kryzys, jest tzw. nowa Zielona Rewolucja – naukowe i technologiczne innowacje, które umożliwią zwiększanie produkcji bez uszczuplania zasobów i zanieczyszczania środowiska naturalnego. Jest to eklektyczna mieszanka niektórych praktyk agroekologicznych, np. agroleśnictwa i płodozmianu, i technologii rolnictwa przemysłowego: upraw odpornych na herbicydy, toksycznych środków owadobójczych, modyfikowanych genetycznie roślin i zwierząt, olbrzymich monokultur upraw przeznaczonych na eksport, opatentowanych nasion i technologii oraz przemysłowej hodowli zwierząt. Częścią tego podejścia jest również rynek handlu emisjami CO₂.

Są to fałszywe rozwiązanie - w gruncie rzeczy oznaczają kontynuację dotychczasowego scenariusza rolnictwa przemysłowego, a także dalsze utowarowienie natury i zwiększenie kontroli ponadnarodowych korporacji, których nadrzędnym celem jest powiększanie zysków, nad wszystkimi ogniwami łańcucha produkcji i dystrybucji żywności, ze wszystkimi katastrofalnymi tego konsekwencjami. Utrwalają struktury, które nadają priorytet rozwojowi rynku przed ochroną środowiska i dobrostanem człowieka, i ponieważ kierują się tą samą absurdalną logiką nieograniczonego wzrostu i zysku, która doprowadziła nas do obecnego kryzysu, z natury rzeczy mogą go jedynie jeszcze bardziej pogłębić.

Jedyna realna alternatywa

W przeciwieństwie do planowanej w laboratoriach sponsorowanych przez wielki biznes naukowców oraz w gabinetach szefów koncernów i polityków nowej Zielonej Rewolucji, agroekologia jest tworzona oddolnie, wyrasta z żywego doświadczenia tych, którzy od tysięcy lat uprawiają ziemię i nadal, gospodarując na zaledwie 25 procentach gruntów rolnych, wytwarzają 70 procent spożywanej na świecie żywności. Agroekologia stosuje praktyki rolnicze, które udowodniły swoją wartość na przestrzeni wielu generacji i opierają się na „zasadach ekologicznych, takich jak: wspomaganie życia biologicznego w glebie, recykling składników odżywczych, dynamiczne zarządzanie

bioróżnorodnością i oszczędność energii bez względu na skalę”, korzystając przy tym z nowoczesnej wiedzy o roślinach i ekosystemach. Nie używa „chemicznych środków ochrony roślin, sztucznych hormonów, GMO i innych nowych niebezpiecznych technologii”⁷. Poprzedni Specjalny Sprawozdawca ONZ ds. prawa do żywności, Olivier De Schutter rozwiął wątpliwości, co do zdolności tego rodzaju metod rolniczych do produkcji wystarczającej ilości żywności – w swoim raporcie dla Rady Praw Człowieka z marca 2011 r., napisał: „**Agroekologia może podwoić produkcję żywności w całych regionach w przeciągu dziesięciu lat, łagodząc jednocześnie zmiany klimatu i zmniejszając ubóstwo na wsi**”⁸.

Podczas gdy dominujący system żywnościowy podporządkowuje środowisko naturalne gospodarce rynkowej, model agroekologiczny poprawia to „odwrócenie” postrzegając gospodarkę, jako „jednostkę zależną” od większego ekosystemu planety. Uznaje, że niezbędna jest „równowaga pomiędzy naturą, wszechświatem a istotami ludzkim” i „fakt, że jako ludzie jesteśmy tylko częścią natury i wszechświata”. Podkreśla znaczenie poczucia „związku duchowego z naszymi ziemiami i z całą siecią życia” i odrzuca „przekształcanie w towar jakichkolwiek form życia”⁹.

Jednocześnie agroekologia ma bardzo mocny aspekt polityczny – odnosi się do politycznych i strukturalnych przyczyn dzisiejszego kryzysu i „wymaga od nas zakwestionowania i przekształcenia struktur władzy w społeczeństwie”, aby „oddać kontrolę nad nasionami, bioróżnorodnością, ziemią i terytoriami, wodą, wiedzą, kulturą i innymi dobrami wspólnymi w ręce ludzi, którzy karmią świat”¹⁰. Zmierza do realizacji koncepcji Suwerenności Żywnościowej, którą definiuje się jako „prawo ludzi do zdrowej i związanej z kulturą lokalną żywności, produkowanej metodami ekologicznymi i zrównoważonymi, oraz do określania swoich własnych systemów żywnościowych i rolnych”, i która stawia tych „którzy produkują, prowadzą dystrybucję żywności, a także konsumentów, w samym sercu systemów żywnościowych, bez przyznawania priorytetu wymogom rynku światowego i korporacjom”¹¹.

Agroekologia w ramach Suwerenności Żywnościowej jest podejściem holistycznym - postrzega ludzkość i jej system społeczno-gospodarczy w powiązaniu z szerszym ekosystemem i całym wszechświatem; prawdziwie demokratycznym; opartym na niezależnej nauce i tradycyjnej wiedzy zgromadzonej przez poprzednie pokolenia; i wpływa z autentycznej troski o dobro gatunku ludzkiego i całej planety. Odnosi się do rzeczywistych przyczyn kryzysu – niesprawiedliwego, zdominowanego przez interesy ponadnarodowych korporacji i instytucji finansowych systemu, który opiera się na absurdalnym paradygmacie wzrostu gospodarczego i podsycanej przez ten system ludzkiej chciwości.

Agroekologia i Suwerenność Żywnościowa dają priorytet lokalnej produkcji i konsumpcji żywności, co oznacza skrócenie łańcucha systemu żywnościowego i w konsekwencji znaczne zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych. Zastosowanie metod ekologicznych wiąże się z brakiem lub minimalnym użyciem środków chemicznych, mniejszą mechanizacją, a więc również redukcją emisji, a także przywraca glebie naturalną zdolność do sekwestracji CO₂, zwiększa też różnorodność biologiczną, a co za tym idzie zdolności adaptacyjne roślin i ich odporność na zmiany klimatu.

Agroekologia nie jest jedynie teorią czy też utopią, ma ją na swoich sztandarach największa organizacja społeczna na świecie, zrzeszająca ponad 250 milionów rolników La Via Campesina¹², a jej zasady są z powodzeniem stosowane przez tysiące społeczności na całym świecie¹³.

Z wyżej wymienionych powodów jesteśmy przekonani, że Agroekologia w ramach Suwerenności Żywnościowej jest jedynym realnym rozwiązaniem dzisiejszego kryzysu i drogą którą powinniśmy wybrać. Co więcej, ma kluczowe znaczenie dla naszego przetrwania w świecie gwałtownie zmieniającego się klimatu.

Agroekologia, TERAZ!

Jan Skoczylas

Jan Skoczylas – tłumacz i autor tekstów, prowadzi strony internetowe Nyeleni.pl i Agroekologia.edu.pl. Jest wieloletnim redaktorem „Zielonych Wiadomości”, aktywnym członkiem Pracowni na rzecz Wszystkich Istot, ruchu na rzecz suwerenności żywnościowej Nyeleni Polska i Kooperatywy Spożywczej „Dobrze”. Absolwent anglistyki i szkolenia „Strażnicy Klimatu” w PnrWI. W wolnych chwilach chodzi po górach i lasach.

Artykuł pierwotnie ukazał się na stronie agroekologia.edu.pl.

Przypisy:

1. nyeleni.pl/deklaracja-miedzynarodowego-forum-na-rzecz-agroekologii-2/
2. ziemianarozdrozu.pl/artykul/4027/raport-onz:-apokalipsa-trwa-i-nabiera-tempa
3. zielonewiadomosci.pl/tematy/energetyka/rolnictwo-i-zywnosc-a-zmiana-klimatu
4. scientificamerican.com/article/only-60-years-of-farming-left-if-soil-degradation-continues/
5. zielonewiadomosci.pl/zw/kto-ma-zywnosc-ten-ma-wladze/
6. magazynkontakt.pl/ziemia-na-granicy.html
7. nyeleni.pl/deklaracja-miedzynarodowego-forum-na-rzecz-agroekologii-2
8. ekobuddyzm.pl/2011/08/raport-onz-rolnictwo-ekologiczne-moze-podwoic-produkcje-zywnosci-w-biednych-krajach/
9. nyeleni.pl/deklaracja-miedzynarodowego-forum-na-rzecz-agroekologii-2/
10. Ibidem.
11. Deklaracja Suwerenności Żywnościowej, nyeleni.pl/deklaracja-nyeleni-mali-2007/
12. viacampesina.org/en/
13. Raport organizacji ARC 2020 i Friends of the Earth Europe: „Transformacja w stronę agroekologii” arc2020.eu/wp-content/uploads/2015/06/ARC-2020-PL_net.pdf pokazuje przykłady praktyk agroekologicznych z różnych krajów Unii Europejskiej. Przykłady zastosowania agroekologii z całego świata można znaleźć w raporcie La Via Campesiny: „Peasant Agroecology for Food Sovereignty and Mother Earth” viacampesina.org/en/wp-content/uploads/sites/2/2015/11/CUADERNO%207%20LA%20VIA%20CAMPESINA%20INGLES.compressed.pdf.